



הָרָא הוּא דְכָתִיב, (שה"ש ד ג) וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָהּ. מֵאֵי
 מְדַבֵּר. כְּמָה דְאֵת אָמַר, וּמִדְּבַרְךָ נֶאֱוָה.
 מֵהָהוּא מְדַבֵּר אֲתִיב לִוְן מִתְּנָה עֵילָאָה. כְּהֵאִי
 זְמַנָּא כַּד אִינֻן לָא מִתְּפַרְשָׁאן מִלְּאִסְמִכָּא לָהּ.
 וְעַל דָּא אֲתַעְרוּ חֲבַרְיָא, דְּכַד בַּר נָשׁ נָסִיב
 אִיתְתָּא, אֲתַדְּבַק בְּשְׂכִינְתָּא. דְּהָא עַד לָא
 אֲנָסִיב, לָא שְׂרִיא עֲלֵיהּ. דְּלִית שְׂכִינְתָּא שְׂרִיא
 עַל אֲתָרָא פְּגִימָא. וְכַד לָא שְׂרִיא עֲלֵיהּ, אִיהִי
 אֲתַמְנְעוּ מִנֵּיהּ תְּרִיסַר מִתְּנָן עֵילָאִין.
 וְעַל דָּא אִיתְעָרוּ חֲבַרְיָא, כָּל הַשְּׂרוּי בְּלֵא אֲשֶׁה,
 שְׂרוּי בְּלֵא טוֹבָה. כְּמָה דְאֵת אָמַר, (בראשית
 ב יח) לֹא טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ. בְּלֵא שְׂמִיחָה,
 דְּכָתִיב (דברים יד כו) וְשִׂמְחַת אֲתָהּ וּבֵיתָךְ. בְּלֵא
 בְּרָכָה, דְּכָתִיב (יחזקאל מד ל) לְהַנִּיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתְךָ.
 בְּלֵא שְׁלוֹם, כְּמָה דְאֵת אָמַר (איוב ה כד) וַיִּדְעַתְּ כִּי
 שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ. בְּלֵא עֲזָרָה, דְּכָתִיב (בראשית ב יח)
 אֶעֱשֶׂה לוֹ עֲזָר כְּנַגְדּוֹ. בְּלֵא כְּפָרָה, דְּכָתִיב (ויקרא
 טז י) וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ. בְּלֵא תוֹרָה, כְּמָה
 דְאֵת אָמַר (איוב ו יג) הֵאֵם אֵין עֲזַרְתִּי בִי וְתִשְׁיָה
 נִדְחָה מִמֶּנִּי. בְּלֵא חֲכָמָה, כְּמָה דְאֵת אָמַר (משלי
 יד א) חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתְּהָ בֵיתָהּ. בְּלֵא חַיִּים,
 דְאֵת אָמַר (קהלת ט כב) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר
 אֶהְבֶּת. בְּלֵא רְצוֹן, כְּמָה דְאֵת אָמַר מְצָא אִשָּׁה
 מְצָא טוֹב וַיִּפְקֶן רְצוֹן מֵהָ. בְּלֵא עוֹשֶׁר, כְּמָה
 דְאֵת אָמַר (משלי לא יא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וְשָׁלַל
 לֹא יִחְסֶר. בְּלֵא כְבוֹד, כְּמָה דְאֵת אָמַר (שם יא טז)
 אִשֶּׁת חַן תִּתְמַךְ כְּבוֹד.
 בְּגִין דְּהֵאִי אִשֶּׁת חֵיל, יִרְאֵת ה' אֶקְרִי. כְּמָה
 דְאֵת אָמַר, (תהלים יט י) יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה. וְכַד
 אֲנָסִיב בַּר נָשׁ, כְּלָהּוּ תְּרִיסַר תְּרַעֲוִין אֲתַפְתְּחִין,
 לְאוֹסְפָא בְּרַכָּאן עַל רִישֵׁיהּ. בְּגִין דִּיתִיב בְּסִתְרָא
 דְּמִטְרוֹנִיתָא, וְאִשְׁתָּלִים כְּגוֹוָנָא דְלַעֲיָלָא.

זְהוּ שְׂפָתוֹב (שם) וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָהּ.
 מֵה זֶה מְדַבֵּר? כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (שיר
 ד) וּמִדְּבַרְךָ נֶאֱוָה. מֵאוֹתוֹ הַמְדַּבֵּר
 בָּאָה לָהֶם מִתְּנָה עֲלִיוֹנָה, בְּזִמְנָן
 הַזֶּה כְּשֵׁאִינָם פּוֹרְשִׁים מִלְּתַמְךָ
 בָּהּ.
 וְעַל זֶה הָעִירוּ הַחֲבַרְיִים,
 שְׂכַשְׂאָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה, נִדְבַק
 בְּשְׂכִינָהּ. שְׂהָרִי טָרַם שְׂנַשָּׂא, אֵין
 שׁוֹרָה עֲלָיו, שְׂאִין שְׂכִינָה שׁוֹרָה
 עַל מְקוֹם פְּגוּם. וְכַשְׂאִינָה שׁוֹרָה
 עֲלָיו, הִיא מוֹנַעַת מִמֶּנּוּ שְׂתִים
 עֲשָׂרָה מִתְּנֹת עֲלִיוֹנוֹת.
 וְעַל זֶה הָעִירוּ הַחֲבַרְיִים, כָּל
 הַשְּׂרוּי בְּלֵא אִשָּׁה, שְׂרוּי בְּלֵא
 טוֹבָה. כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (בראשית ב) לֹא
 טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ. בְּלֵא
 שְׂמִיחָה - שְׂכָתוֹב (דברים יד) וְשִׂמְחַת
 אֲתָהּ וּבֵיתָךְ. בְּלֵא בְּרָכָה - שְׂכָתוֹב
 (יחזקאל מד) לְהַנִּיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתְךָ.
 בְּלֵא שְׁלוֹם - כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (איוב ה)
 וַיִּדְעַתְּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ. בְּלֵא עֲזָרָה
 - שְׂכָתוֹב (בראשית ב) אֶעֱשֶׂה לוֹ עֲזָר
 כְּנַגְדּוֹ. בְּלֵא כְּפָרָה - שְׂכָתוֹב (ויקרא
 טז י) וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ. בְּלֵא
 תוֹרָה - כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (איוב ו) הֵאֵם
 אֵין עֲזַרְתִּי בִי וְתִשְׁיָה נִדְחָה מִמֶּנִּי.
 בְּלֵא חֲכָמָה - כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (משלי
 יד א) חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתְּהָ בֵיתָהּ.
 בְּלֵא חַיִּים - כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (קהלת ט)
 רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אֶהְבֶּת.
 בְּלֵא רְצוֹן - כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (משלי יח)
 מְצָא אִשָּׁה מְצָא טוֹב וַיִּפְקֶן רְצוֹן
 מֵהָ. בְּלֵא עוֹשֶׁר - כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (שם
 לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וְשָׁלַל לֹא
 יִחְסֶר. בְּלֵא כְבוֹד - כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר
 (שם לא) אִשֶּׁת חַן תִּתְמַךְ כְּבוֹד.
 מִשּׁוּם שְׂהֵאִשֶּׁת חֵיל הַזֶּה נִקְרָאת
 יִרְאֵת ה', כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (תהלים יט)
 יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה. וְכַשְׂנַשָּׂא הָאִישׁ,
 כָּל שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׂעָרִים נִפְתְּחִים,
 לְהוֹסִיף בְּרַכּוֹת עַל רִאשׁוֹ, כְּדִי
 שְׂיִשָּׁב בְּסִתְרָה הַגְּבִירָה, וְיִשְׁתַּלֵּם
 כְּמוֹ שְׂלַמְעֵלָה.



וְעַל דָּא, וּמַמְדַּבֵּר מִתְּנָה, וּמַמְתְּנָה נַחֲלִיא"ל. נַחֲלִין דָּאל נַגְדִין עֲלֵיהּ. וּמַנְחִילֵיאל בְּמוֹת. מַאי בְּמוֹת, אִסְתְּלִקוֹת, דְּאִסְתְּלִיק וְיִתִּיב בְּרוּמֵי עֲלָמָא, וְאִשְׁתַּדַּל בְּמַלִּין עֵילְאִין דְּאוּרִייתָא.

וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, אוֹקְמוּהּ. אֲבַל תָּא חֲזִי, כַּד בַּר נָשׁ אֲתַדְבֵּק בְּאוּרִייתָא, וְיִתִּיב בְּרוּמֵי עֲלָמָא, אֵיבְעֵי לִיהּ לְאַשְׁפְּלָא גְרַמְיָה, בְּגִין דְּיִצְרָא בִישָׂא קְטִיגוֹרָא דְמַקְטָרְגַּ עֲלוּי, לֹא יִשְׁלוּט עֲלוּי לְאַסְטָאָה לִיהּ. וְעַל דָּא, וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, אֵיבְעֵי לִיהּ לְמַעַבְדַּ פְּגִיא בְּגִין דְּיִתְפָּרֵשׁ מִנִּיהּ הַהוּא דִּיתִיב בְּשֵׁדָה מוֹאֵב, וְדָאִי, יִצְרָא בִישָׂא דְאֶקְרִי לוּט, וְשָׂרִיא בְּמוֹאֵב, בְּגִין דְּאֲתַדְבֵּקוּתִיהּ בְּקַדְמִיתָא לְאַפְקָא פִּירָא דְעוֹבְדוּי בִישִׁין בְּעֲלָמָא, בְּמוֹאֵב הָוָה, כְּמָה דְאֵתְ אֶמְר, (בראשית יט לו) וְתַלְדַּ הַבְּכִירָה בֵּן וְתַקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב.

וְאִי בַר נָשׁ אֲתַפָּרֵשׁ מִנִּיהּ, סְלִיק לְמַהוּי רֵאשׁ, וְלִמְשָׂרֵי בְּפִסְגָּה. מַאי פִּסְגָּה, כְּמָה דְאֵתְ אֶמְר (תהלים מח יד) פִּסְגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ. וְנִשְׁקָפָה. דְּאִסְתְּפִלוּתָא דְלַעִילָא בִיהּ. כְּמָה דְאֵתְ אֶמְר עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן, דָּא עֲלָמָא דְאֵתִי, דְּאֶקְרִי יְשִׁימוֹן, דְּאִסְתְּפִל בְּהַאִי בְּהַאִי פִּסְגָּה, קַרְתָּא קַדִּישָׂא יְרוּשָׁלַיִם.

דְּבַר אַחַר, כַּד יִשְׂרָאֵל אֶהְדְּרוּ בְּתִיבְתָא, וְסְלִיקוּ לְבִירָא לְעִילָא, אֲתִייהִיבַת לוֹן בְּמִתְנָה. וְכַד תְּבוּ לְאוּרַח בִישָׂא, כְּדִין וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא. כְּמָה דְאֵתְ אֶמְר (דברים ג כט) וַיֵּשֶׁב בְּגֵיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר. עַל הַהוּא חוּבָה, יְתָבוּ לְתַתָּא בְּגֵיא. אֲשֶׁר בְּשֵׁדָה מוֹאֵב, בְּגִין דְּסִטְרָא דְמוֹאֵב גְּרִים לוֹן.

וְלִבְתַּר דְּקַבִּילוּ עוֹנְשֵׁיהוּ, סְלִיקוּ לְרִישָׂא, וְאָרִימוּ דְגְלִיהוֹן עַל כְּלָא. כְּמָה דְאֵתְ אֶמְר (במדבר כה ט) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגְפָּה וְכוּ', (שם כו

וְעַל זֶה (במדבר כא) וּמַמְדַּבֵּר מִתְּנָה, וּמַמְתְּנָה נַחֲלִיא"ל. הַנְּחִילִים שֶׁל אֵל שׁוֹפְעִים עֲלָיו. וּמַנְחִילֵיאל בְּמוֹת. מַה זֶה בְּמוֹת? הַסְתְּלִקוֹת, שֶׁהַסְתְּלֵק וַיֵּשֶׁב בְּרוּמֵי הָעוֹלָם, וְהַשְׁתַּדַּל בְּדְבָרִים עֲלִיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, פִּרְשׁוּהָ. אֲבַל בֵּא רָאָה, כְּשֶׁאָדָם נִדְבֵּק בַּתּוֹרָה וַיּוֹשֶׁב בְּרוּמֵי הָעוֹלָם, צָרִיךְ לוֹ לְהִשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּצְדַּק הָרַע, הַקְּטָגוֹר שֶׁמַּקְטָרְגַּ עֲלָיו, לֹא יִשְׁלוּט עֲלָיו לְהִסִּיטוֹ. וְעַל זֶה וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא - צָרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ גֵיא, כְּדֵי שֶׁיִּפְרֹד מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ שִׁיּוֹשֶׁב בְּשֵׁדָה מוֹאֵב, וְדָאִי, הֵיִצְדַּק הָרַע שֶׁנִּקְרָא לוֹט, וְשָׂרִיא בְּמוֹאֵב, בְּשִׁבִיל שֶׁהֵתְדַבְּקוֹת שֶׁלוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה לְהוֹצִיא אֶת פְּרִי הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּמוֹאֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וְתַלְדַּ הַבְּכִירָה בֵּן וְתַקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב.

וְאִם אָדָם נִפְרַד מִמֶּנּוּ, הוּא עוֹלָה לְהִיּוֹת רֵאשׁ, וְלִשְׂרוֹת בְּפִסְגָּה. מַה זֶה פִּסְגָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מח) פִּסְגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ. וְנִשְׁקָפָה (במדבר כא) - שֶׁהַסְתְּפִלוֹת שֶׁלְמַעַלָּה בּוֹ. עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן - זֶה הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנִּקְרָא יְשִׁימוֹן, שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּפִסְגָּה הַזֹּאת, הַקְּרִיָּה הַקְּדוּשָׁה יְרוּשָׁלַיִם. דְּבַר אַחַר, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל חֲזָרוּ בְּתִשְׁבָּה וְהִעֲלוּ אֶת הַבָּאָר לְמַעַלָּה, נִתְּנָה לָהֶם בְּמִתְנָה, וַיִּכְשָׁשׁבוּ לְדֶרֶךְ רָעָה, אָז וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ג) וַיֵּשֶׁב בְּגֵיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר. עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא יִשְׁבוּ לְמִטָּה בְּגֵיא. אֲשֶׁר בְּשֵׁדָה מוֹאֵב - מִשׁוּם שֶׁהִצְדַּק שֶׁל מוֹאֵב גָּרַם לָהֶם.

וְאַחַר שֶׁקַּבְּלוּ אֶת עֲנָשׁוֹ, עָלוּ לְרֵאשׁ, וְהִרְיָמוּ דְגְלִיהֶם עַל הַכַּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כה) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגְפָּה וְכוּ', שָׂאוּ אֶת רֵאשׁ.



ב) שאו את ראש. לארמא דגליהון על פלא. תא חזי, האי בירא מנחה אקרי, כמה דאת אמר (בראשית מג יא) והורידו לאיש מנחה. תחברון מנחה בפעלה, דגרמתון דיסתלק מינה, פד נחתו ההוא צדיק למצרים.

ורא היא תורה שבעל פה, ואקרי באר, דכתיב (דברים א ה) הואיל משה באר. ואית בה שית סדרין. בגין כך שית דרגין יסתליק, מאן דיתעסק בה.

הרא הוא דכתיב, וממדבר מתנה. מאי מדבר, כמה דאת אמר (שה"ש ד ג) ומדברך נאנה. מתנה, גרים לצדיק, דיהיב ליה מתנה. וממתנה נחליאל, אלין נחלין עילאין, נצח והוד. ומנחליאל במות, דא אסתלקותא לאתרא דמלכא שארי. ומבמות הגיא אשר בשדה מואב, דא יצחק, דיתיב בההוא שדה. דכתיב (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה. ומההוא שדה איתער עליהון דינא, עד דיתבו בגיא. ראש הפסגה, דא אברהם, רישא דעלמא.

ותא חזי, פד נחת יוסף למצרים, חזא (דף סב ב"ב) יעקב בחכמה, ורמז לון דיתתון תמן למנחה, דתהוי מגינה עליהון בגלותא. ובהאי מנחה, שית סטרין כלילן. מעט צרי ומעט דבש.

מאי טעמא מעט מעט. תא חזי, פד בני נשא לא אתפשרון עובדיהון לעילא, פדין סטרא דימינא אתרפייא, ושליט שמאלא, ועל דא מעט צרי ומעט דבש, (דאתמר) דא תמר, דאסתלק דכורא מן נוקבא, וכדין מעט דבש. נכאת, כמה דאת אמר (מ"ב ב יג) ויראם את כל בית נכחה. ולט בטנים ושקדים, הא שיתא דרגין הכא, דכלילן בהאי מנחה.

להרים דגלם על הכל. בא וראה, הבאר הזו נקראת מנחה, כמו שנאמר (בראשית מג) והורידו לאיש מנחה. תחברו מנחה לבעלה, שגרמתם שיסתלק ממנה, כשהורידו את הצדיק ההוא למצרים.

וזהו תורה שבעל פה, ונקראת באר, שכתוב (דברים א) הואיל משה באר. ויש בה ששה סדרים. משום כך תעלה שש דרגות מי שיתעסק בה.

זהו שכתוב וממדבר מתנה. מה זה מדבר? כמו שנאמר ומדברך נאנה. מתנה, גורם לצדיק שנותן לו מתנה. וממתנה נחליאל - אלו הנחלים העליונים, נצח והוד. ומנחליאל במות - זו ההסתלקות למקום שהמלך שורה. ומבמות הגיא אשר בשדה מואב - זה יצחק שישב באותו שדה, שכתוב (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה. ומאותו שדה התעורר עליהם הדין, עד שישבו בגיא. ראש הפסגה - זה אברהם, הראש של כלם.

ובא ראה, כשירד יוסף למצרים, ראה יעקב בחכמה, ורמז להם שירידו לשם המנחה, שתהיה מגנה עליהם בגלות. ובמנחה הזו ששה צדדים כלולים. מעט צרי ומעט דבש.

מה הטעם מעט מעט? בא וראה, כשפני אדם אין מעשיהם פשרים למעלה, אז צד הימין מתרפה, ושולט השמאל, ועל זה (בראשית מג) מעט צרי ומעט דבש, זה תמר, שמסתלק הזכר מהנזקה, ואז מעט מעט. נכאת, כמו שנאמר (מ"ב ב) ויראם את כל בית נכחה. (בראשית מג) ולט בטנים ושקדים - הרי שש דרגות כאן שכלולות במנחה הזו.